

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

หมากเป็นผลผลิตทางเกษตรที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศชนิดหนึ่ง โดยในอดีตหมากเป็นเพียงผลผลิตที่ใช้ในการบริโภคร่วมกับพลูและปูน แต่ปัจจุบันหมากมีบทบาทสำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศคือ ใช้เป็นยาสมุนไพร โดยนำผลหรือเมล็ดหมากมาใช้ทำยารักษาโรคผิวหนัง ทำยาถ่ายพยาธิในสัตว์ ยาสมานแผล ใช้ขับเคี้ยวเพื่อรักษาเหงือกและฟันให้คงทน ใช้รักษาอาการท้องเดินท้องเสีย และใช้เป็นส่วนผสมของยาสีฟัน รากของต้นหมากสามารถนำมาต้มกินแก้ปากเปื่อย ขับปัสสาวะและแก้โรคบิด ส่วนของใบสามารถนำมาต้มกินเป็นยาขับพิษหรือใช้ทาแก้คัน เมื่อนำหมากมาสกัดจะได้ไขมัน เมือก ยาง และสารอัลคาลอยด์ชื่อ Arecoline ซึ่งมีแทนนิน (Tannin) สูง จึงสามารถใช้ในทางอุตสาหกรรมได้หลายชนิด เช่น ใช้ทำสีต่าง ๆ ใช้ย้อมแห อวน เพื่อทำให้แห อวนนิ่มและอ่อนตัว ยืดอายุการใช้งานได้นาน เส้นด้ายไม่เปื่อยเร็ว หรือใช้สกัดเป็น น้ำยาฟอกหนัง ทำให้หนังนิ่มและมีสีสวย เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศปากีสถาน บังคลาเทศ มาเลเซีย สิงคโปร์ ซาอุดีอาระเบีย ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ฮองกง อินเดีย อังกฤษ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และ สหรัฐอเมริกา โดยนำรายได้เข้าประเทศถึงปีละกว่าร้อยล้านบาท (ตาราง ที่ 1.1)

ปัจจุบันรัฐบาลจึงได้หันมาส่งเสริมการปลูกหมาก โดยจัดหมากไว้ในพืชกลุ่มความหวังใหม่ที่จะเป็นพืชเศรษฐกิจสำหรับการส่งออกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534 โดยมุ่งวิจัยและพัฒนาการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพให้ดีขึ้น ตลอดจนทำการศึกษาเพื่อลดต้นทุนการผลิต และค่าใช้จ่ายในการจำหน่าย รวมทั้งทำการค้นคว้าการรักษาและการแปรรูปให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เพื่อยกระดับการผลิตให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ในตลาดต่างประเทศได้

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกหมากในปี 2524 - 2532

ปี	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (ล้านบาท)
2524	3,079,930	31,052
2525	10,949,121	137,221
2526	9,633,850	91,090
2527	4,568,266	63,111
2528	23,494,418	480,614
2529	12,573,954	172,742
2530	10,099,545	114,913
2531	8,892,729	74,129
2532	12,407,548	139,280

ที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศ กองวิชาการสถิติ กรมศุลกากร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปลูกหมาก รวมทั้งการดูแลรักษาเพื่อให้ได้ผลผลิตมากและคุณภาพดี
2. เพื่อศึกษาต้นทุนการปลูกหมากทั้งแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ
3. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตหมากสดและหมากแห้งทั้งในกรณีปลูกหมากแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ
4. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจในการผลิตหมากสดหรือหมากแห้ง
5. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปลูกหมากเพื่อการค้า

สมมติฐาน

1. ต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกหมากแบบยกร่อง สูงกว่าแบบพื้นที่ราบ
2. ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกหมากแบบยกร่องต่ำกว่าแบบพื้นที่ราบ
3. ต้นทุนส่วนเพิ่มจากการทำหมากสดเป็นหมากแห้งต่ำกว่ารายได้ส่วนเพิ่มทั้งในกรณีการปลูกแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ
4. ผลตอบแทนจากการผลิตหมากสดต่ำกว่าหมากแห้งทั้งในกรณีปลูกแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ

ขอบเขตของการศึกษา

1. คำว่า "หมาก" หมายถึง ผลหมากสดหรือหมากดิบหรือเนื้อในผลหมากตากแห้ง
2. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจะทำการศึกษาดังแต่การเริ่มปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตและนำออกจำหน่ายทั้งหมากสดและหมากแห้ง ตั้งแต่ต้นหมากมีอายุ 4 ปี จนกระทั่งต้นหมากมีอายุ 10 ปี ทั้งนี้เนื่องจากต้นหมากจะเริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 4 และผลผลิตจะเพิ่มขึ้นจนถึงปีที่ 10 หลังจากนั้นผลผลิตจะเริ่มลดลงตามลำดับ ดังนั้นเมื่อต้นหมากมีอายุ 10 ปี เกษตรกรจะทำการปลูกหมากต้นใหม่ตรงกลางระหว่างหมากต้นเดิมและจะตัดหมากต้นเดิมทิ้งเมื่อต้นหมากใหม่สามารถให้ผลได้ในปีที่ 4 การศึกษาต้นทุนหลังจากปีที่ 10 เป็นการยากมากที่จะจำแนกต้นทุนที่เกิดขึ้นให้แก่ต้นหมากที่ต่างอายุกัน ดังนั้นในการศึกษานี้จะถือว่าต้นหมากมีอายุเพียง 10 ปี
3. ขนาดพื้นที่ปลูกหมากจะศึกษาจากเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกประมาณ 3-10 ไร่ ซึ่งเป็นขนาดที่เกษตรกรทำการปลูกหมากเพื่อการค้าอย่างเป็นล่ำเป็นสัน
4. พื้นที่ที่ศึกษาได้แก่พื้นที่ปลูกหมากเพื่อการค้าอย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกหมากทั้งแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ เนื่องจากแต่ละภาคมีลักษณะภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมตลอดจนอัตราค่าแรงงานแตกต่างกันออกไป การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเจาะจงที่จะศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการ

ปลูกรวมทั้ง 2 วิธีที่มีพื้นที่อยู่ในเขตเดียวกัน ส่วนมากของเกษตรกรที่มีการปลูกทั้ง 2 วิธี มีเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะทำการศึกษาดังนี้

- พื้นที่ปลูกรวมแบบยกร่องจะศึกษาจากพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
- พื้นที่ปลูกรวมแบบพื้นที่ราบจะศึกษาจากพื้นที่จังหวัดระยอง

ประชากร

เกษตรกรที่ลงทุนปลูกรวมแบบยกร่องจังหวัดฉะเชิงเทราขนาดพื้นที่ปลูก 3-10 ไร่ มีจำนวนทั้งหมด 564 ราย และเกษตรกรที่ลงทุนปลูกรวมแบบพื้นที่ราบจังหวัดระยอง ขนาดพื้นที่ปลูก 3-10 ไร่ มีจำนวนทั้งหมดประมาณ 56 ราย

ตัวอย่าง

เกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา	จำนวน	50	ราย
เกษตรกรจังหวัดระยอง	จำนวน	50	ราย

วิธีการเลือกตัวอย่าง

การศึกษานี้ทำการเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นพวก (Stratified random sampling) โดยแบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 เกษตรกรปลูกรวมแบบยกร่องขนาดพื้นที่ 3-10 ไร่
ในจังหวัดฉะเชิงเทรา
- กลุ่มที่ 2 เกษตรกรปลูกรวมแบบพื้นที่ราบขนาดพื้นที่ 3-10 ไร่
ในจังหวัดระยอง

เกษตรกรในแต่ละจังหวัดมีวิธีการปลูกและการดูแลรักษาเช่นเดียวกัน จึงทำการเลือกอำเภอตัวอย่างในแต่ละจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และ อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ขึ้นต่อไปจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากเกษตรกรในแต่ละอำเภอ

วิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้จากการสำรวจโดยการออกแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างถึงกรรมวิธีการปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิตและการจำหน่าย ตลอดจนสอบถามเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอและตำบลเกี่ยวกับการผลิตและการจำหน่าย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของหมาก กรรมวิธีการปลูก การดูแลรักษา การเก็บรักษาผลผลิต ปริมาณผลผลิต ราคาขายตลาดในประเทศ ปริมาณส่งออกและราคาส่งออกจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการค้าภายใน ศูนย์สถิติการเกษตร ศูนย์ข้อมูลการส่งออก เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล กรมศุลกากร กองระดับราคา กระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลที่ได้จากการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์เกษตรกรเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการลงทุนปลูกหมากทั้งในกรณีปลูกหมากแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ ตลอดจนวิเคราะห์ต้นทุนเพื่อการตัดสินใจว่าจะทำการผลิตหมากสดหรือหมากแห้ง

4. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการผลิตและการจำหน่าย และเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกหมากทั้งแบบยกร่องและแบบพื้นที่ราบ
2. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตและจำหน่ายหมากเพื่อการค้าวิธีต่าง ๆ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการลงทุนปลูกหมาก

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและบุคคลผู้สนใจทั่วไปในการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุนปลูกหมาก นอกจากนี้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการปลูกหมากเพื่อการค้า ซึ่งจะมีส่วนช่วยเพิ่มผลผลิตและการจำหน่ายหมากทั้งในประเทศและต่างประเทศให้มากขึ้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย